

מדיניות החוץ של די גול

גבולותיה ואפשרויותיה

ש. י. בלוך

מה מדיניות זו להשתעבדותה הגמורה כמעט של צרפת לרצונן של הארצות האנגלו-סכסיות, ביחוד לבריטניה. אך אנגליה דרשה אז, בעיקר מטעמי "איזון הכוחות", ויתורים מרחיקי-לכת מצד צרפת לגרמניה—לא רק בימי הרפובליקה של ויימאר, אלא אפילו בזמנו של היטלר. בסופו של דבר הועילה מדיניות זאת לרייך השלישי.

ההשענות על אנגליה היתה בראש ובראשונה מדיניותו של השמאל הצרפתי; הימין, לעומת זאת, דרש עד אמצע שנות השלושים מדיניות חוץ "לאומית". אמנם אחר-כך התחילו גם חלקים גדולים של הימין במדיניות חוץ "אידיאולוגית"; הם התקרבו למעצמות הפאשיסטיות ובהן ביקשו משגב וישע מן הקומוניזם, ומכוחות השמאל בכלל. מגמה זאת התחזקה אחר נצחון החזית העממית בשנת 1936. צחוק הגורל הוא, אך שני הזרמים ה"אידיאולוגיים"—השמאל הפרו-אנגלי והפאציפיסטי מכאן והימין הפרו-פאשיסטי מכאן—מאוחדים היו בתמיכת מדיניות הכניעה להיטלר שבאה על ביטויה בהסכם מינכן בשנת 1938. כעבור שנתיים גררה מדיניות זו את שער-בודה של צרפת לרייך השלישי עם תבוסת 1940. המדיניות הימנית הפרו-פאשיסטית הגיעה לשיאה בשיתוף-הפעולה של משטר וישי עם הכובש האויב-בנפש על חשבון האינטרסים החיוניים ביותר של צרפת.

המביט לאחור אפשר לו לומר כי מדיניות חוץ צרפתית לאומית—אם גם ראו אותה רבים כצרת-אופק ונוקמנית כלפי גרמניה—יכלה אולי לחסוך מצרפת את המפלה המחפירה ואת הכיבוש ולמנוע מאירופה כולה את זועות מלחמת העולם השנייה. לואי פארטו היה אחרון המדינאים הצרפתיים לפני המלחמה שביקש לחזור אל המסורת הלאומית ולהציל בכך את אירופה

די גול עושה מדיניות חוץ "לאומית"—"לאומית", אומרים מתנגדיו. כדי לעמוד על טיבה של אמירה זו הפשוטה לכאורה, יש לברר תחלה במה שונה מדיניותו מזאת של קודמיו.

זה למעלה מארבעים שנה מתרצצות שתי מגמות במדיניות החוץ הצרפתית: זו "לאומית" וזו "אידיאולוגית". זו הראשונה מבקשת להגן בראש ובראשונה על האינטרסים הלאומיים במובנם המסורתי, כלומר על מעמדה של צרפת כמעצמה והשפעתה בעולם. לעומת זאת, חסידי המגמה החדשה אחרת היו מוכנים להקריב אינטרסים אלה במידה מרובה למען אידיאולוגיה "על-לאומית" (ש-אמנם תאמה לא פעם אינטרסים מעמדיים מוחשיים) ומשום שהשפעה החזרת שיש לכך על מדיניות הפנים הצרפתית. האידיאולוגיה היתה ליבראלית או פאשיסטית, קתולית או קומוניסטית, הכל לפי הכיוון הפוליטי והשייכות המדינית. (לפני מלחמת העולם השנייה התנגדה הדמוקרטיה הליבראלית גם לקומוניזם גם לפאשיזם; למן 1945 נוטה הדמוקרטיה הליבראלית שבמסגרת "העולם החפשי" נטיה מפורשת לצד הקפטיליזם ונגד הקומוניזם). מדיניות החוץ האידאולוגית הביאה בדרך כלל להזדהות תומכת של אידיאולוגיה זו או אחרת עם מרכזיה שמחוץ לצרפת: לונדון, ברלין (בימי היטלר), וושינגטון, הותיקן או מוסקבה. בשנות העשרים למאה הזאת ייצג במיוחד פואנקארה את המגמה ה"לאומית", זו השוקדת על האינטרסים של צרפת בכל האמצעים, ואילו מתנגדיו בריאן, אריו וליאון בלום דגלו בסולידאריות בין כל המדינות הדמוקרטיות הפרלמנטריות, אשר למענה יש להקריב אפילו אינטרסים צרפתיים מסויימים.

למדיניות זו קשרו כתרם לעתים קרובות כמהות פיוס והבנה בין העמים. לאמתו של דבר גר-

פראנס שם קץ למלחמה זו בשנת 1954. למורת רוחה של וושינגטון, אך מיד לאחר מכן חזר ונש- תעבד לרצונן של שתי המעצמות האנגלו-סכסיות בחתמו בשנת 1954 על חווי פאריס בדבר חי- מושה מחדש של גרמניה במסגרת נאט"ו. בתוך כך פרצה מלחמת אלג'יריה, אשר גרמה בשנת 1958 להתמוטטות המשטר הפרלמנטרי, שלא היה בכוחו לפתור את בעיות אחר-המלחמה בצרפת. כך הגיע די גול שוב לשלטון.

ב

הבא לדון דיון אוביקטיבי על הפוליטיקה "ה- לאומית" שאליה חזר די גול, עליו לשווח לנגד עיניו את התמוטטותה הגמורה של מדיניות- החוץ ה"אידיאולוגית" לצורותיה השונות במשך שלושים וחמש שנה. כאן יש להדגיש קודם-כל כי די גול מנהל, למען האינטרסים הצרפתיים, מדי- ניות חסרת-פניות לגבי כל המעצמות, יהא מש- טרן מה שיהא. הוא מקיים יחסים טובים גם עם גרמניה, זאת האויבת בת מאות השנים, וגם עם הגוש המזרחי, הקומוניסטי; גם עם ספרד של פראנקו וגם עם דרום-אפריקה הגוענית. (עמדה כזו היתה מובנת לחלוטין במאה התשע-עש- רה, אך היא עומדת בניגוד בולט לפוליטיקה ה- צרפתית בשנות 1924-1958). ביסודו של דבר הרי די גול הוא צונן ומרוסן במדיניותו, וכלל לא נוקמני או אסיר-המסורת כפי שמתארים אותו לעתים. אין הוא שונא שום מדינה ושום עם; ואם הוא יוצא נגד מעצמה, הרי הוא עושה זאת רק משום שהוא רואה סכנה בשאיפות ההשתל- טות שלה, אם לצרפת ולעניניה ואם לאיזון הכו- חות באירופה. על כן הוא כיוון את חיציו נגד גרמניה עד שנת 1954, נגד רוסיה עד 1960, ומ- כאן ואילך — נגד ארצות הברית. ודאי, הוא דואג בראש והאשונה לצרפת ולעניניה החיוניים, ואפילו למעמדה כמעצמה. אך הוא הכיר לדעת, שאינטרסים אלה חופפים במידה רבה מטרות שמעבר לנקודת המוצא האנוכית הלאומית, ואלו הן: סולידאריות כלל-אירופית; קידום הארצות המתפתחות; שמירת השלום בעולם.

פה מתכניות הכיבוש של היטלר. הוא נרצח בשנת 1934, ובזה הושם נסיון זה לאל. משנת 1940 ואילך ניהל די גול שוב מדיניות לאומית, תחלה בגלות ולימים כראש ממשלה זמני אחרי שחרור צרפת בשנת 1944. במגמה זו חל הפסק עם הת- פטרותו בינואר 1946.

אל פיסגת מדיניות החוץ ה"אידיאולוגית" הגי- עה צרפת בימי הרפובליקה הרביעית. רוב המפ- לגות הפוליטיות הזדהו עתה עם כוח חיצוני זה או אחר, שבו נתגלם להם, בפועל או במדומה, האידיאל או האינטרס המעמדי שלהן. הקומוניס- טים נשאו עיניהם אל מוסקבה, הסוציאליסטים — ללונדון (בימי ממשלת הלייבור הראשונה עד 1951), הימין השמרני לווינגטון, מצודת הקפי- טליזם העולמי, והמפלגה הנוצרית-סוציאליס- טית — נר"פ — לותיקן. עובדה זו האחרונה הי- תה בעלת חשיבות ניכרת, כי מפלגה זו שלטה עשר שנים במשרד החוץ על-ידי בידו ורוברט שומאן. על ידי כך הגיע הותיקן לעמדה של הש- פעה על צרפת כאשר לא היתה לו מאמצע המאה התשע-עשרה. דבר זה גרם לשיפור רב ביחסי בון-פאריס (די לזכור את הקשרים האישיים ה- דוקים בין רוברט שומאן לד"ר אדנוואר), אך בעי- קר הביא את צרפת לידי תלות מוחלטת בארצות- הברית במסגרת נאט"ו. צרפת נאלצה עקב זאת לוותר לעתים על אינטרסים לאומיים חשובים, אך מדינאי הרפובליקה הרביעית עשו זאת בשמ- חה מתוך הכרה שבכך עושים הם למען "הגנת ה- עולם החפשי מפני סכנת הקומוניזם".

ויתור זה על אינטרסים צרפתיים ממשיים התבטא בעיקר בהסכמה לחימושה מחדש של גרמניה והיה מלווה ב"נאצינאליזם תחליפי" ש- מצא פורקנו במלחמות קולוניאליות עקובות-דם. כזאת היתה ביחוד מלחמת הודו-סין בשנים 1946-1954. כבר אז זכתה מלחמה זאת באיצטלה אידיאולוגית של הגנה על דרום-מזרח אסיה מפני הקומוניזם. (היו מן המדינאים — במיוחד אנשי מר"פ הקתוליים הקנאים, שטענה זו בפיהם לא היתה כוזבת לחלוטין). למעשה שירתה מלחמה זו את האינטרסים האמריקניים גרידא. מנדס-

לין בשנים 1958-1961. בועידת הפיסגה בפאריס במאי 1960 יעץ די גול לאיזוהואר שלא להיכנע לחרושיצ'וב בענין התקרית של מטוס ה-V2. מה שגרם כידוע לכשלונה של הועידה. לשיא הסו-לידאריות שלו עם בון הגיע עם ביקורו ברפוב-ליקה הפדראלית בשלהי הקיץ של 1962. הוא דיבר אז, כזכור, באוני קצינים בהאמבורג על "הישגיהם הגדולים של צבאות צרפת וגרמניה—מילים מסוכנות, אשר שטראוס ופון גוטנברג הסו-תמכו עליהן בהעמידם את מדיניותו של די גול כנגד נכונות ההתפייסות של קנדי עם ברית המור-עצות. אך עוד בימי משבר קובה בשנת 1962 עמד די גול בתוקף ובמפורש לימין וושינגטון. כלום נבעה עמדתו כאן מנקודת-המבט של "חלוקה גלו-באלית של אזורי השפעה": היבשת האמריקנית—לארצות הברית; אירופה—לאירופים?

ג

התמורה בעמדתו של די גול כלפי ארצות ה-ברית בפרט וכלפי מחנה המערב בכלל באה בחורף 1962-1963. נראה ששתי יוזמות אמריק-ניות גרמו במידה מכרעת לתפנית זאת: סיבוב קנדי, וכוח המחץ הגרעיני הרב-צדדי (M.L.F.) בפיקוחה של וושינגטון, שנועדו לנטוע את ההג-מוניה האמריקנית באירופה. בתחום הכלכלי וה-צבאי, לאורך ימים. שיחוררה של אירופה מהג-מוניה זו נעשה מכאן ולהבא המטרה העיקרית של מדיניות-החוץ הגוליסטית. כיון שמקמילן, ב-פגישתו עם קנדי בנאסאו בדצמבר 1962, קיבל את התביעות האמריקניות ללא תנאי, כיוון די גול לפי שעה ולמראית עין את חיציו גם נגד אנגליה, אבל רק משום שראה בה את גרורתה של ארצות-הברית באירופה. די גול השיב את תשו-בתו במסיבת-העתונאים ההיסטורית ב-14 בינו-אר 1963, שאפשר לראותה כראשיתה של מדי-ניות-חוץ צרפתית עצמאית לראשונה למן 1924. במסיבת עתונאים זאת דחה די גול גם את כוח המחץ הגרעיני הרב-צדדי וגם את שיתופה של בריטניה בקהיליה הכלכלית האירופית. (יתכן ש-בנקודה השניה נצטרפו גם זכרונות התקופה ש-

הכרה זו הבשילה בו רק במרוצת הזמן. בש-נים הראשונות היתה מדיניותו במידה רבה גס-יונית, ואף היום היא כזאת. (זו גדולתו של האיש, שאין הוא, בניגוד לדעה המוטעית הרווחת, דבק בדוגמות שעבר זמנו). בשנים הראשונות למשט-רו הגיע, לאחר זעזועים פוליטיים קשים, לידי ה-כרה כי עצמאותה של אלג'יריה היא בלתי נמ-עת. ואכן העצמאות ניתנה לאלג'יריה בשנת 1962. (הסוציאליסט גי מולה לא העז, או לא רצה, לקבל החלטה זו). די גול פעל כפי שפעל משום שקיווה, בצדק, כי צרפת תגיע לחופש-פעולה פוליטי מקיף לאחר שתיפטר ממעמסת אלג'יריה. התוצאה הישירה הראשונה היתה בא-מת עליה כבירה של קרן צרפת בארצות המת-פתחות, לרבות מדינות ערב שהתנגדו לצרפת בחריפות יותר מעשרים שנה. (די גול אף יכול להרשות לעצמו קיום קשרים טובים גם עם מדי-נות ערב גם עם מדינת ישראל, דבר שלגבי בון היה זמן רב בבחינת ריבוע העיגול). קרנו עלתה עוד יותר לאחר שדרש עוד בשנת 1963 את ניט-רולה של דרום מזרח אסיה ועתה הוא טורח בלי הרף למען סיומה של מלחמת וייטנאם.

מכאן אנו מגיעים לשינוי עמדתו של די גול כלפי המעצמות. בתחלה עדיין היה ראשו ורובו במחנה המערב. ב-24 בספטמבר 1958—רק אר-בעה חדשים אחרי שובו לשלטון—שלח תזכיר ללונדון ולוושינגטון ובו דרש הנהגה משותפת של "העולם החפשי" בידי שלוש המעצמות—ארצות הברית, בריטניה וצרפת—על יסוד שיוו-יון זכויות גמור. סברה שמלכתחילה לא השלה נפשו לחשוב כי יקבל תשובה חיובית על תבי-עתו מווישינגטון. אולי היה בצעד זה רק משום "אליבי" למיפנה במדיניות-החוץ הצרפתית ש-כבר היה מתרקם במחשבתו. ואכן בד בבד עם הקלף ה"אטלנטי" התחיל משחק בקלף ה"אירו-פי". בסתיו 1958 נתן ידו לקהיליה האירופית הכלכלית, נפגש עם אדנואר וקשר קשרים הדו-קיים עם גרמניה המערבית. מכאן הגיע גם "למ-דיניות של יד חזקה" כלפי הגוש המזרחי, מדי-ניות שבאה על ביטויה בין השאר במשבר בר-

בים, אם כי לא בולטים באותה מידה, הם נסיון נותיה של צרפת להחליש את עמדת הדולר בשוק הכספים העולמי על ידי החזרת המטבע לבסיס הזהב. ברית המועצות עקבה באהדה גלויה אחר מגמות אלה, אם כי יש מתופעות הלואי שלהן שלא נעמו לה כלל. כידוע ניסתה רומניה באביב שעבר ללכת בעקבות צרפת ולערער במידה גי-כרת את ברית וורשה.

נטישת נאט"ו הולמת בלי ספק את שאיפתו של די גול לעצמאות ולמעמד מעצמה גדולה. אך מדיניות זו חורגת כאמור ממסגרת האינטרסים הלאומיים גרידא וחותרת לסולידאריות כלל-אירופית לשם שיחזור מן ההשפעה האמריקנית. אם נוכל להאמין לשמועות העקשניות, הרי די גול הוא פסימי מאד בכל הנוגע ליחסים בין ארצות הברית מכאן ובין סין הקומוניסטית וכל כוחות השמאל בארצות המתפתחות מכאן. תפיסה פסי-מית זאת נתחזקה — כך אומרים — על-ידי הת-משכות מלחמת וייטנאם ועל-ידי הרשמים שאסף במסעו לקמבודיה ולאזור האוקיינוס השקט בקיץ שעבר. לפיכך הוא שוקד עתה על הקמת "גוש נייטראלי" גדול בין שני המחנות הנאבקים. גוש זה אמור להקיף, בשלב ראשון, את כל מדינות אירופה מתעלת למנש ועד הרי אוראל, וכן את אנגליה, אם תינתק מעל ארצות הברית (במסיבת העיתונאים שלו באוקטובר 1966 הדגיש די גול, שבתנאי זה יסכים להצטרפותה של בריטניה לק-היליה הכלכלית האירופית, ולא — יעמוד בהת-נגדותו). וכמובן, קודם-כל, את רוסיה. אין ספק שיש כמה וכמה צדדים מפתים בהצעה הצרפתית לגבי רוסיה, אך אין היא בת-חורין לחלוטין בפעולותיה. אין היא יכולה להשאיר נייטראלית בסכסוך דרום מזרח אסיה ואין היא יכולה לעזוב את וייטנאם לגדולה: על כף המאזניים מוטלות כל קרנה והשפעתה בארצות המתפתחות ובתנו-עות השמאל בעולם כולו. ואין צריך לומר כי סין היתה נאחזת בהפקרת וייטנאם והיתה מוקיעה, ביתר הצלחה מאשר עד-כה, את מנהיגי ברית ה-מועצות כבוגדים וכשותפים לדבר-עבירה של ה-אימפריאליזם האמריקני.

בין שתי המלחמות, והוא חשש מפני יד אחת בין בריטניה וגרמניה נגד צרפת). הוא לא הס-תפק בתשובתו השלילית אלא נקט שלוש יוזמות למלחמה בשאיפות ההגמוניה האמריקניות: (א) הקמת כוח גרעיני צרפתי עצמאי (הפצצה הרא-שונה כבר נוסתה בפברואר 1960); (ב) הצעות לביצורו של שיתוף-הפעולה המדיני בין שש הא-רצות של הקהיליה הכלכלית האירופית, אמנם על יסוד "אירופה של ארצות-מולדת", כלומר בשמירת הריבונות הממלכתית של כל השותפים. יוזמה זו, שבה הוחל עוד בשנת 1962, נכשלה בעיקר משום התנגדותן של הולנד ואיטליה הק-שורות קשר הדוק בארצות האנגלו-סכסיות. (ג) חתימת חוזה-ידידות צרפתי-גרמני ב-22 בינואר 1963 (אשר מתנגדיו פסלו אותו כפרי-באושים של הנאציזם) "הדו-ראשי" הצרפתי-גרמ-ני. חוזה זה נחלש אמנם מתחלה על-ידי הפתי-חה שהוסיף לו באורח חד-צדדי הבונדסטאג בבון. החוזה נתרוקן במידה רבה מתכנו עם עליי-תה לשלטון של ממשלה ארהארד-שרדר באוקטו-בר 1963.

רק אחרי אכזבה זו החליט די גול לבדוק מח-דש את עמדתו כלפי העולם הקומוניסטי. תמורה זו החלה בינואר 1964 באורח פרדוכסלי במקצת: די גול הכיר בממשלת פקין, שבינה ובין מוסקבה כבר ניטש ריב גלוי. צעד זה רומם עוד יותר את כבודה של צרפת בארצות המתפתחות, ביחוד לנוכח המאורעות בוייטנאם. ואולם קשה לראות איזו תועלת של ממש הפיקה צרפת מקשריה עם סין. לעומת זאת השתפרו יחסיה עם ברית המו-עצות ועם ארצות מזרח-אירופיות אחרות. התקר-בות זו הובלטה קבל-עולם עם ביקורו של די גול בברית המועצות ביוני ומסעו של קוסיגין לצר-פת בדצמבר 1966. מלבד זאת אין לשכוח את קשרי המסחר הצרפתיים-סובייטיים ואת המגעים הצרפתיים עם כל שאר הארצות בגוש המזרחי (להוציא את גרמניה המזרחית). במקביל לכך באה התרפת היחסים בין פאריס ובין וושינגטון, שהגיעה לשיאה עם נטישת צרפת את נאטו, דבר שגרם זעזוע קשה לארגון כולו. לא פחות חשו-

למערב; (ד) השפעה על המדיניות של מערב-גרמניה בכיוון יתר ריאליזם, כאמור.

לעומת זאת נשמעות לעתים קרובות טענות אלו נגד המדיניות של די גול: (א) הוא מונע את איחודה הממשי של אירופה בהתנגדותו למי-זוג על-ממלכתי (דבר זה הובהר במיוחד במשבר הקהיליה הכלכלית האירופית בשנת 1965. תבי-עותיו הענייניות לגבי החקלאות היו אמנם מוצ-דקות, כפי שהסכימו אפילו מתנגדיו). שורש הד-בר מן הסתם בתפיסת-היסוד הנאציונאליסטית שלו. לעומת זאת אין לשכוח כי בנסיבות הנוכ-חיות "אינטגרציה של אירופה" פירושה היא כניעה מוחלטת לארצות הברית. חמשת שותפיה של צרפת בקהיליה האירופית הכלכלית יהיה עליהם להשתחרר מתלותם בארצות הברית לפני שידובר ביצירת פדרציה אירופית אמיתית. באי-עקיבות מתריסים הם כלפי די גול, שהוא מונע את המיזוג בעוד שהם עומדים על הכללתה של אנגליה, אשר אינה רוצה לשמוע על ארגון על-ממלכתי. דבר זה בלבד מוכיח, שהמפתח לעמדתם מצוי ביחסם לארצות הברית. (ב) די גול מחליש את האו"ם, בעיקר בדיוני פירוק הנ-שק, ואפילו בשאלת רודזיה, משום שגם כאן הוא מתנגד להתערבות בעלת אופי על-לאומי בבע-יות הפנימות של כל ארץ וארץ. גם זה נכון. אך בשום פנים אין לטעון, שהסיבה העיקרית ל-חולשתו של האו"ם היא המדיניות הצרפתית. מש-בר חמור פוקד למן 1960 את הארגון הבין-לאו-מי, משבר שדבר אין לו עם די גול. (ג) יצירת כוח גרעיני צרפתי עצמאי היא קיבולת מסוכנת ביותר, שהרי היא יוצרת תקדים לגבי ארצות אחרות ומסייעת בכך בהפצת הנשק הגרעיני, וממילא היא מסכנת בעקיפין את שלום העולם. זוהי בודאי טענה בעלת משקל. ואולם יש לזכור כי לפחות בכיוון אחד היו תוצאות חיוביות לחי-מושה הגרעיני של צרפת: הוא סייע בכך, שלא קם עד היום הכוח הגרעיני הרב-צדדי וממילא נמנעה מגרמניה המערבית השפעה ניכרת על תכ-נון האסטרטגיה הגרעינית של נאטו. יהא זה מוצא נכון מן הדילימה, אם צרפת תפסיק את

למרות מכשולים אלה אין ספק כי המדיניות הגוליסטית של התקרבות לארצות הגוש המזרחי הפשירה במידה מרובה את החזיתות וסייעה ל-הרפיית המתיחות באירופה. אכן לא אלה היו משאלות-לבם של "הגוליסטים" הגרמניים מסוגם של שטראוס ופון גוטנברג, ורק בדוחק הם מצלי-חים להסתיר את אכזבתם. גם טכסיסים מסוימים במסגרת ממשלתו של קיזינגר אינם יכולים לסלק את הניגוד העקרוני בין תפיסתם הם לבין המ-דיניות הצרפתית. ובכל זאת ההשפעה הצרפתית הגבירה בעליל את סיכויי ההערכה הריאליסטית של המצב באירופה מצד הממשלה החדשה בבון. וילי בראנדט, על כל פנים, רמוז בוועידת נאט"ו האחרונה בפאריס כי ממשלת בון תהיה מוכנה להשלים, בתנאים מסוימים, עם גבול אודר-נייסה. בכך זכה בתמיכתו המלאה של די גול וקנה את לבו. בראנדט גם הכריז, כי דו"ע, שגרמניה המע-רבית מוותרת על נשק אטומי. אמנם אין בכור-נתו של די גול לנטוש לגמרי אותם הכוחות בבון העוינים את ברית המועצות. על כן מסרב הוא להכיר בגרמניה המזרחית. את שורש הדבר אולי יש לבקש בויתורים שויתרה לו ממשלת ארהארד במסגרת הקהיליה הכלכלית האירופית, במיוחד בענין קביעת המחירים לתוצרת חקלאית.

ד

די גול עדיין לא הסיק את מלוא המסקנות ההגיוניות מן הרוויזיה במדיניותו. אף על פי כן נראה שעם נטישת נאט"ו צלח את הרוביקון, ואין להמנע עוד מן הרוויזיה. כל הסימנים מעידים שארצות הברית מצידה אינה שואפת עוד להסכ-מה עם די גול, כי אם משליכה יתבה על יורשיו או על האופוזיציה שלו בתוך צרפת.

אין ספק שיש יסודות חיוביים בפוליטיקה ה-נוכחית של די גול: (א) פעולה למען שלום העו-לם, אם כי עד כה בהצלחה מועטה, ובמיוחד ב-וייטנאם, שהרי ארצות הברית מתנגדת לכל הת-ערבות צרפתית שם; (ב) תחילת שיחרורה של אירופה מן ההגמוניה של ארצות הברית; (ג) הפ-שרת החזיתות באירופה, התקרבות בין מזרח

ה

כאן מקום לשאול, אם מדיניות החוץ "הבלתי אידיאולוגית" של די גול אינה קשורה באינטרסים המוחשיים של חוגים מסויימים בתוך הבורגנות הצרפתית. דבר זה כוחו יפה בלי ספק לגבי חלק מבעלי ההון והתעשיינים המבקשים להפטר מן ההתחרות והאפוטרופוסות האמריקנית. ואולם חוץ-גי כלכלה אחרים בצרפת — ממש כמו בגרמניה המערבית ובאיטליה — קשורים היום קשר אמיץ בקפיטליזם האמריקני. כאז כן עתה רואים חוגים אלה את הקומוניזם כאויב מספר אחד ודנים לכף חובה כל הרפייה במתיחות עם הגוש המזרחי. הם חונים על דגלו של לקנואה, הרוצה לשוב למדי-ניות-החוץ "האטלנטית" המדוקדקת, זו המדיניות של הרפובליקה הרביעית. לאמתו של דבר הרי זו האופוזיציה הימנית לדי גול. (חסידי טיכסה-וינאקור, שהם פאשיסטים גלויים, ערכם מבוטל פחות או יותר). הבדלים מעין אלו בין הקפיטליסטים הן מצויים גם בגרמניה המערבית.

לא רק הקפיטליסטים הצרפתיים חלוקים בדעו-תיהם, כי אם גם הטכנוקראטים, שהתחזקו בעק-בות החלשת הפרלמנטריזם מידי המשטר של די גול. יש מהם — ביחוד אלה הפעילים במוסדות הקהיליה הכלכלית האירופית — הדוגלים ב"אי-טגראציה אירופית" גמורה ובעמדה פרו-אמרי-קנית ומתנגדים לדי גול. אחרים, התופסים עמ-דות חשובות במפעלים הממלכתיים והמולאמיים, תומכים במדיניותו של הנשיא. אף שבאופן רשמי הם "אי-פוליטיים", אפשר שיצטרפו לשמאל ה-צרפתי אחרי לכתו של די גול.

ובכך הגענו לשאלתנו האחרונה: כיצד יכול השמאל הצרפתי להמשיך את הצדדים החיוביים של מדיניות די גול ולשפרם? שמונה שנים הי-תה התמונה עגומה למדי. השמאל היה מפולג. הקרע בין הסוציאליסטים ובין הקומוניסטים לא אוחה. בתחום מדיניות החוץ נקטו הסוציאליס-טים ורבים מן "הרדיקלים" עמדה עקרה לחו-טין. בבחירות לפרלמנט בשנת 1962 הם התקש-רו עם הימין השמרני ב"קרטל אומרי הלאו" אשר תבע מדיניות פרו-אמריקנית ו"אטלנטית"

חימושה הגרעיני ברגע שתחלוף כליל סכנת הכוח הרב-צדדי-התחליפיו, אולי עם סיום שלב החימוש הנוכחי בשנת 1970. יתכן, כמובן, שהה-לטה זו תהיה מוטלת על יורשי די גול.

מתנגדיו של די גול בצרפת טוענים לעתים בצדק כי החימוש האטומי בולע סכומי כסף ענ-קיים על חשבון השקעות הון הדרושות במוסדות סוציאליים, בחינוך ובמחקר כלכלי, ובעיקר בת-עשיות-מפתח חיוניות. צרפת מפגרת בכל השט-חים הללו. בהעדר אשראי ממלכתי מספיק מת-חזק באחרונה הקפיטליזם הפרטי והוא מפתח את המשק בכיוון שאינו הולם תמיד את האינטרסים הלאומיים, ביחוד משעה שהתמנה פומפידו לרא-שות הממשלה והוא משפיע יותר ויותר על מדי-ניות-הפנים והמדיניות הכלכלית. בכמה וכמה מקרים אף ניתן להון אמריקני לתפוס עמדות חשובות בכלכלה הצרפתית, דבר העומד בניגוד ברור לשאיפותיו של די גול. עצמאות אמיתית, טוענת בעיקר האופוזיציה השמאלית, ראשיתה בהתפתחותה הכלכלית, החברתית והמדעית של הארץ ולא דיבור-גבוהה במדיניות החוץ. ככל שטענה זו נכונה מעיקרה, מתעלמת היא בכל זאת מגורם חשוב והוא שמדיניות הפנים והמדי-ניות החברתית הטובה ביותר תישאר בגדר אש-ליה אם לא תישמר המדינה מפני אימפריאליזם מן החוץ ואפילו מפני לחצה המכריע של מעצמה זרה.

דוגמה טראגית לכך היתה דווקא ממשלת צרפת בימי החזית העממית. פעולות הרפורמה שלה היו כלא-היו משום השתעבדותה של צרפת לאנ-גליה השמרנית של נוויל צ'מברליין. הסרת עול האפוטרופוסות האמריקנית במסגרת נאט"ו היא כיום תנאי קודם לעלייתה של צרפת ושל אי-רופה המערבית בכלל. בזאת הרחיק די גול לכת מכל מדינאי הרפובליקה הרביעית, ומנדס פראנס בכללם. יתכן אמנם שבכך הגיע עד הגבול. ואין אפילו ודאות כי יורשו, ואפילו יהיה ממחנה ה-רוב הנוכחי — ובמיוחד אם שמו יהיה פומפידו — יקיים את ההישגים שהושגו עד-כה.

מיטראן — אם כי אמר זאת על דעת עצמו בלבד — הכריז על תמיכתו בהכרזת גרמניה המזרחית.

ברור שהשמאל הצרפתי יוכל להצליח לאורך-ימים רק אם ירחיק לכת מדי גול ולא יהיה נחשל אחריו, ואם לא ישאף לדפוסים של הרפובליקה הרביעית שאבד עליהם כלה. אוראז יתכן כי במדיניות-החוץ יטוש את העבר ויחתור לשיטת בטחון כלל-אירופית במקום נאט"ו; ישקוד על הרחבת הקהילה הכלכלית הארופית — שתכלול ברבות הימים לא רק את בריטניה אלא גם את אירופה המזרחית; יפסיק את החימוש הגרעיני בעקבות פירוקו של הכוח הרבי-צדדי והשגת הסכם כלל-עולמי לפריקת-נשק במסגרת ה-או"ם; יתן ידו לסיוע כלכלי וטכני רב-היקף לארצות המתפתחות, בתנאי שהללו יגשימו ריפורמות חברתיות; יכיר בגרמניה המזרחית ויתמוך באותם מדינאים בגרמניה המערבית הטורחים למען פתרון הבעיה הגרמנית בדרכי שלום וריאליזם.

מדוקדקת. נמשכה המסורת של המדיניות ה"אידי-אולוגית". אמנם במסע התעמולה לבחירות לנשיאות בשנת 1965 דיבר מועמד השמאל — מיטראן — בשפה מתקדמת הרבה יותר. אך משהר-כיב אחר-כך את "ממשלת הצללים", לא היתה לו ברירה אלא למסור את עמדות-המפתח לגימולה ולגאסטון דפר, מדינאים בעלי אוריינטאציה "אטלנטית" גמורה. הפדראציה של השמאל הדמוקראטי והסוציאליסטי, הכוללת סוציאליסטים ו"רדיקלים", הכירה זה לא כבר בגבול אודר-נייסה — כנראה שלא לפגר יותר מדי אחרי מדיניות התפוגה של די גול. מכאן אנו למדים כי בזמן האחרון אמנם חלה התקדמות-מה, קודם-כל עם הסכם הבחירות בין הפדראציה הנוכרת לביין הקומוניסטים. הקומוניסטים מתחילים, באי-חור רב, להיפרד מן הצורות הנוקשות של הסטא-ליניזם, אם כי עוד נשאר די והותר מן הרוח הישנה, הרת-האסון. קבוצת אנשי-רוח בעלי נטיות שמאליות עיבדה בשנת 1966 פרוגרמה מעניינת למדי, וחלק מן הפדראציה סמך ידו עליה.